



Allt fler gymnasieskolor inför drogtester

Gymnasieskolan Knut Hahn i Ronneby har länge bedrivit ett framgångsrikt drogförebyggande arbete. Där ingår bland annat slumpvisa drogtester och tätt samarbete med socialtjänst och polis. Idag har 62 skolor i Sverige infört drogtester.

TEXT & FOTO: PELLE OLSSON



Emilia Jirle, rektor på Knut Hahn i Ronneby.

PÅ KNUT HAHN HADE MAN LÄNGE haft ett samarbete med polis och socialtjänst och blev genom dem uppmärksammade på drogmisshandlingen i kommunen. Eftersom skolan är en spegling av samhället så borde problemen även finnas där och i så fall motverkas. Det ledde till att skollärovervakningen insåg vikten av att upptäcka droganvändning så tidigt som möjligt.

Och eftersom skolan ville visa ett tydligt ställningstagande mot droger kom idén att införa slumpvisa drogtestar.

HANDLINGSPLAN, POLICY, RUTINER

Kurator Nanna Leinonen var tillsammans med rektor Emilia Jirle de drivande i det arbetet. Inom elevhälsan på skolan hade man alltid arbetat på individnivå med eleverna, men hur skulle man arbeta som en skola? Handlingsplan, policy, rutiner, juridik? För att få hjälp med den mer komplexa frågan kontaktade man Staffan Hübinette, rådgivare i projektet Narkotikafri Skola som bland annat har skrivit boken *Vägar till en narkotikafri skola*.

Hübinette besökte Knut Hahn flera gånger och inpräntade att man måste vara noggrann både med juridiken och de praktiska detaljerna så att drogtestandet fungerade bra redan från början. Det är viktigt att drogtesterna är frivilliga, vilket också är ett krav från både JO och Skolinspektionen. Det tillgodoses i tre steg. Först får vårdnadshavare och elever skriva på en blankett att man ger sitt samtycke, sedan informeras varje klass om vad policyn innebär och till slut, vid själva testen som sker genom urinprov, får eleven frågan på nytt. Vid alla tre tillfällen kan eleven säga nej.

Man började testa på yrkesprogrammen 2015. Där hade man dessutom ett krav från de arbetsplatserna där eleverna gjorde sin APL (Arbetsplatsförlagd lärande).

Idag testar man i alla årskurser i samtliga program. Sex klasser väljs ut genom en slumpgenerator varje termin. Då kallas alla i klassen. Först blir det ett enskilt samtal med den personal som tar emot testen. Man pratar bland annat om hur eleven trivs på skolan, om han eller hon har använt narkotika, om de känner någon som gör det, hur studierna går och hur de mår. Därefter lämnar de ett icke övervakat urinprov. Resultatet kommer direkt varefter eleven får komma med reflektioner. Bara ett par elever per år testas positivt för narkotika.

BÄSTA DROGFÖREBYGGANDE PROJEKT

För några år sedan nominerades Gymnasieskolan Knut Hahn till utnämningen om bästa brottsförebyggande projektet i Europa. Det anordnas varje år av European Crime Prevention Award. Syftet med tävlingen är att belöna de bästa och också att andra ska kunna lära sig av goda exempel. Även om man inte vann var man mycket stolta över nomineringen.

Metodiken finns beskrivet i ett examensarbete i kriminologi vid Malmö universitet.

Även NPC, Narkotikapolitiskt Center, har uppmärksammat skolans drogförebyggande arbete. I ett avsnitt i rapporten *Att förebygga narkotikaproblem* av Sara Heine intervjuas Nanna Leinonen. Här beskrivs flera lokala insatser där man vänt den negativa utvecklingen med missbruk och kriminalitet bland unga där Knut Hahn metoder är ett viktigt exempel. Rapporten ingår numera i polisens utbildningsmaterial.

ALLA GÅR MED PÅ ATT DROGTESTAS

– Vi testar även på förekommen anledning, berättar rektor Emilia Jirle. Anledning kan vara att eleven har stor frånvaro och verkar må dåligt. Det kan också vara ändrat beteende eller att man träffar personer man inte har umgåtts med tidigare. Efter ett samtal med kuratorn ombeds eleven att ta ett övervakat urinprov hos socialtjänsten.

Det har bara skett någon enstaka gång under de åren man hållit på att en elev vägrar att lämna prov.

HUR KAN DET KOMMA SIG?

– Frivilligheten är viktig, påpekar Jirle, men eleverna känner att det är en trygghetsfaktor. Och de vet att det är en drogfri skola när de söker in här.

HAR ELEVEN NÅGOT VAL? KNUT HAHN ÄR JU DET ENDA GYMNASIET I RONNEBY.

– Det finns gymnasier i närområdet till exempel i Karlshamn och Karlskrona som de kan välja. Vi har ändå trenden att fler söker hit än för några år sedan. Jag tror att det drogförebyggande arbetet ger en trygghet i skolan som är viktig för våra elever.

– Vi arbetar mycket med att skapa relationer, fortsätter Jirle. Våra kuratorer går ut redan i niondeklasserna och förbereder dem på hur vi arbetar här. På det sättet lär eleverna känna oss redan innan de börjar. Vi ser också att de ungdomar som är på väg in i missbruk och kriminalitet kan vända genom att vi arbetar oerhört mycket med elevhälsa och kontakt med vårdnadshavare. Och i samarbete med både polis och socialtjänst.

Vid positivt prov som tagits vid misstanke kopplas socialtjänsten in. De elever brukar praktiskt taget alltid skriva på att upphäva sekretessen mellan myndigheterna så att samarbetet att hjälpa den unga blir smidigare.

VÄXANDE INTRESSE FÖR DROGTESTER I SKOLAN

– Det finns ett växande intresse för slumpvisa drogtestar i svenska gymnasieskolor, säger Staffan Hübinette på Narkotikafri Skola.

År 2009 var det två gymnasieskolor som gjorde det. Idag är det 62 och fler är på väg. Knut Hahn och Klippans gymnasieskolor i Skåne är modellskolor för andra eftersom de hållit på så pass länge och har utarbetat en fungerande metodik. ■